

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ**

ВЕРГЕЛЮК ЮЛІЯ ЮРІЇВНА

УДК: 336.71:338.46

**ДИВЕРСИФІКАЦІЯ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ БАНКІВ
ДЛЯ КОРПОРАТИВНИХ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ**

спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Ірпінь 2014

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному університеті державної податкової служби України.

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Корнєєв Володимир Вікторович,
Науково-дослідний економічний інститут
Міністерства економічного розвитку і торгівлі
України, завідувач відділу фінансово-бюджетної
політики.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Крупка Михайло Іванович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, завідувач кафедри фінансів,
грошового обігу і кредиту;

кандидат економічних наук, доцент
Конопатська Лариса Василівна,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
доцент кафедри менеджменту банківської
діяльності.

Захист відбудеться «___» грудня 2014 р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 27.855.01 Національного університету державної податкової служби України за адресою: 08201, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Садова, 53.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету державної податкової служби України за адресою: 08201, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Карла Маркса, 31

Автореферат розісланий «___» листопада 2014 р.

В.о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради Д 27.855.01
доктор економічних наук, професор

С. П. Ріппа

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток економіки України потребує додаткових фінансових ресурсів, які формуються і залучаються при кредитуванні банками господарюючих суб'єктів, і особливо підприємств – корпоративних позичальників. Важливою передумовою модернізації реального сектору є фінансове забезпечення відтворювальних процесів та розширення доступу підприємств до фінансових (і кредитних у т.ч.) послуг. Відновлення кредитного ринку і платоспроможність його учасників в значній мірі визначають стабілізацію економіки в цілому.

За таких умов диверсифікація кредитних послуг банків розширює вибір інструментів позикового фінансування і є важливим напрямом сучасної трансформації грошового обігу. Збільшення ємності кредитних ринків безпосередньо пов'язано з диверсифікацією кредитних послуг банків в інтересах наявних та потенційних позичальників. Поєднання індивідуального підходу до кожного клієнта банку разом з розширенням переліку кредитних послуг в різних інституційних секторах економіки дозволить забезпечити належне банківське фінансування перспективних інвестиційних програм і проектів.

Теоретичні і практичні питання диверсифікації кредитних послуг для корпоративних позичальників знаходяться у руслі вивчення проблематики банківського кредитування економіки, банківського менеджменту на кредитних ринках і представлені численними працями вчених–дослідників. Зокрема, вітчизняних: Г. Азаренкової, М. Алексеєнка, С. Аржевітіна, О. Барановського, О. Береславської, Т. Васильєвої, О. Воробйової, І. Гуцала, О. Дзюблюка, І. Івасіва, Г. Карчевої, В. Корнеєва, О. Колодізева, М. Крупки, Л. Конопатської, С. Леонова, Б. Луціва, І. Лютого, В. Міщенко, С. Науменкової, Л. Примостки, М. Савлука, О. Тридіда, В. Унінець-Ходаківської, С. Хоружого, О. Чуб і зарубіжних – Ж. Голодової, Р. Коуза, Х. Мінські, О. Лаврушина, Л. фон Мізеса, П. Роуза, Дж. Сінкі, Х. У. де Сото, Дж. Стіглера, Р. Хоутрі та інших.

Водночас з вагомими науковими здобутками у вивченні проблем розвитку кредитного ринку, низка теоретичних і практичних питань, особливо в частині клієнтоорієнтованого спрямування банківського кредитування та оцінки спектру кредитних послуг потребують подальшого опрацювання. Зберігається необхідність уточнення термінології кредитного обслуговування корпоративних клієнтів та диверсифікації кредитних послуг. Потребують поглибленої розробки питання щодо визначення глибини і напрямів диверсифікації кредитних послуг для корпоративних позичальників, оцінки впливу затребуваності кредитних послуг у корпоративному секторі на кругообіг фінансових і матеріальних активів та на стабілізацію фінансової системи держави.

Зазначене обумовило актуальність та цілеспрямованість теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складовою НДР: а) «Фінансовий механізм структурної перебудови економіки» (№ ДР 0107U011127), «Регулювання фінансових ринків в умовах глобалізації» (№ ДР 0113U002843), що виконувались на кафедрі фінансових ринків Національного університету державної податкової служби України, в яких автором визначені особливості кредитування корпоративних позичальників в процесі структурної перебудови економіки України, розроблено пропозиції щодо удосконалення моніторингу за кредитними послугами банків у корпоративному секторі економіки; б) «Розроблення методичних рекомендацій щодо оцінки ефективності діяльності підприємств державного сектору економіки на основі показників виконання їх фінансових планів» (№ ДР 0113U003516), що виконувалася в Науково-дослідному економічному інституті Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, де автором обґрунтовані пропозиції щодо покращення фінансового стану підприємств державного сектору економіки при підготовці залучення банківських кредитних ресурсів.

Мета і завдання дослідження.

Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичних і практичних засад диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників та обґрунтування перспектив поглиблення диверсифікації банківського кредитування у корпоративному секторі економіки України.

Досягнення цієї мети обумовило постановку та вирішення таких завдань:

- розкрити економічну природу кредитних послуг банків для корпоративних позичальників;
- обґрунтувати необхідність і значення диверсифікації банківського кредитування корпоративних клієнтів;
- удосконалити класифікацію видів диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників;
- визначити особливості сучасного стану кредитного обслуговування банками корпоративних клієнтів;
- проаналізувати вплив диверсифікації кредитних послуг банків у корпоративному секторі на рівень кредитного ризику;
- оцінити вплив обсягів банківського кредитування корпоративних позичальників на розвиток економіки України;
- розкрити можливості удосконалення надання кредитних послуг банками України для корпоративного сектора;
- представити результати економетричного аналізу впливу основних факторів, що визначають особливості диверсифікації та обсяги кредитування корпоративних позичальників на динаміку ВВП;
- здійснити прогностичні розрахунки обсягів кредитної підтримки банками української економіки на короткостроковий період;
- обґрунтувати пропозиції щодо перспектив і напрямів сприяння диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників.

Об'єктом дослідження є фінансові відносини між банками України та їх клієнтами в частині диверсифікації кредитних послуг для корпоративних позичальників.

Предметом дослідження є диверсифікація кредитних послуг банків для корпоративних позичальників.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дисертації склали фундаментальні положення теорій грошей та кредиту, інвестування, фінансового і банківського менеджменту, корпоративних фінансів, які містяться в класичних та в сучасних працях економістів-фінансистів. В руслі акцентації на пряму дослідження вивчені наукові розробки Л. фон Мізеса, Х. У. де Сото з питань організації кредитних ринків (австрійська школа), Р Коуза, Дж. Стіглера щодо ринкового функціонування фірм і промислових структур (чиказька школа).

Для вирішення поставлених завдань у дисертації використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних явищ і процесів. Серед них: системний, абстрактно-логічний, ієрархічний – при вивченні теоретичних основ реалізації кредитних послуг банків корпоративним позичальникам та оцінці впливу диверсифікації кредитних послуг у банківському секторі на структурну перебудову економіки України; діалектичний, узагальнення і порівняння – для визначення особливостей розвитку та диверсифікації кредитних послуг для корпоративних позичальників, оцінки ризиків надання кредитних послуг корпоративним клієнтам; аналізу та синтезу, вибірки – при оцінюванні обслуговування банками України корпоративних позичальників; економетричний, абстракції, прогнозування та формалізації – при визначенні перспектив диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників, а також можливостей удосконалення надання таких послуг.

Інформаційною та фактологічною базою дослідження стали аналітичні та статистичні матеріали Національного банку України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України, асоційованих об'єднань банків України та фінансових міжнародних організацій. Опрацьовані нормативно-правові акти державного регулювання кредитного ринку та ринків фінансових послуг.

Наукова новизна одержаних результатів. Найважливішими результатами дослідження, що містять наукову новизну, є такі:

уперше:

– ідентифіковано дисперсно-дедуктивний характер диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників, що проявляється у варіативності застосування банківських кредитних інструментів залежно від визначених автором взаємопов'язаних факторів: а) клієнтського попиту на кредитні ресурси; б) платоспроможності позичальника; в) рівня кредитного ризику;

дістало подальший розвиток:

– визначення сутності понять: а) «кредитні послуги банків для корпоративних позичальників» як клієнтоорієнтований, ризикозважений та документально унормований комплекс взаємопов'язаних фінансових, організаційних, інформаційних та інших дій (банківських операцій) щодо супроводження цілеспрямованого – для фінансування потреб позичальників – переміщення кредитних ресурсів у рамках узгодженого цілісного регламенту обслуговування корпоративних клієнтів; б) «диверсифікація кредитних послуг банків для корпоративних позичальників», яке, на відміну від інших, не зводиться до простого розширення асортименту банківських продуктів (хоча і включає його), а розглядається як клієнтоорієнтоване розширення банківського сервісу при задоволенні забезпеченого попиту на кредитні ресурси; в) «глибина диверсифікації кредитних послуг для корпоративних позичальників», що визначається як співвідношення частки конкретного виду (підвиду) наданої кредитної послуги в загальному їх обсязі кредитування корпоративних клієнтів протягом визначеного терміну часу;

– виявлення особливостей сучасного стану кредитного обслуговування банками корпоративних клієнтів в Україні (мінлива динаміка обсягів кредитування корпоративних позичальників, переважання короткострокових кредитів на поточні цілі у національній валюті, збереження високих ставок кредитування) з урахуванням оцінки ресурсного забезпечення та ризиків кредитування, передбачення кон'юнктурних можливостей реалізації кредитних послуг у різні періоди функціонування національної економіки, що дозволяє визначити можливості поглиблення диверсифікації послуг у банківській діяльності;

– концептуальні положення щодо необхідності диверсифікації кредитних послуг банків корпоративним клієнтам для покращення управління банківськими активами та розвитку національної банківської системи, зокрема для фінансування структурної перебудови економіки, її відновлення і стабілізації, забезпечення реалізації інвестиційно-інноваційної моделі розвитку;

– методичні підходи до використання економіко-математичного інструментарію дослідження процесу диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників, – зокрема, для оцінки впливу економічної кон'юнктури на обсяги банківського кредитування та прогнозування їх динаміки. Це дало змогу визначити переважний вплив кредитування корпоративного сектору у розрізі видів економічної діяльності на створення валової доданої вартості;

– виокремлення видів диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників: а) диверсифікація фінансових інструментів кредитного обслуговування клієнтів; б) галузева диверсифікація; в) диверсифікація продуктового ряду кредитних послуг; г) диверсифікація за рахунок впровадження банківських інновацій; д) диверсифікація-вектор розширення клієнтської бази;

удосконалено:

– класифікацію кредитних послуг банків для корпоративних клієнтів з виокремленням нової ознаки – «тип позичальника» та фіксацією окремого його виду – «корпоративний», що імпліцитно дало змогу обґрунтувати:
а) необхідність виділення окремого виду кредитних послуг – «послуги для корпоративних позичальників», які обумовлюються відмінністю даних кредитних послуг в групі банківських клієнтів-юридичних осіб;
б) стратифікацію видів і підвидів кредитних послуг банків за різними ознаками (цільове спрямування, рівень та характер забезпечення, метод кредитування, тип позичальника, характеристика позичальника, вид валюти, кількість банків кредиторів, індивідуалізація умов надання), що дозволило деталізувати продуктивний ряд та фінансові інструменти кредитних послуг банків при обслуговуванні корпоративних клієнтів;

– обґрунтування напрямів сприяння диверсифікації кредитних послуг банків (поширення варіативності наборів пакетів кредитних послуг; впровадження нішевих індивідуальних і масових пропозицій; удосконалення банківських технологій реалізації кредитних послуг; використання нестандартних схем обслуговування і погашення кредиту; створення і започаткування діяльності спеціальних фінансових інститутів розвитку; створення гарантійних фондів підтримки кредитування; розробка превентивних механізмів управління кредитним ризиком) з використанням можливостей розширення існуючої інфраструктури ринку кредитних послуг банків для корпоративних позичальників (системи страхування та гарантування повернення кредитору позикових коштів), а також можливостей забезпечення процесу диверсифікації кредитних послуг банків шляхом впровадження міжнародних стандартів управління кредитними ризиками.

Практичне значення отриманих результатів.

Теоретичні висновки і науково-практичні рекомендації, що містяться у дисертаційному дослідженні, використані:

– ПАТ «Український професійний банк» щодо необхідності визначення умов віднесення клієнта банку до групи «корпоративний», а також застосування запропонованої системи класифікації кредитних послуг для таких клієнтів (довідка №34/01-06/107 від 24.09.2013 р.);

– ПАТ «Банк Форум» щодо обґрунтування необхідності врахування кількісних показників рівня диверсифікації кредитних послуг для корпоративного сектору при управлінні кредитним ризиком (довідка № 56/12-14/111 від 13.12.2013 р.);

– Деражнянським відділенням ХМОД АТ «Райффайзен Банк Аваль» – в частині обґрунтування необхідності впровадження інноваційних банківських послуг для корпоративних позичальників та можливостей співпраці із державними органами при підтримці кредитування реального сектору (довідка № р7-в6/52-46 від 22.10.2013 р.);

Окремі положення дисертації використовуються у навчальному процесі Національного університету державної податкової служби України при

викладанні дисциплін «Операції банків та небанківських кредитних установ» (довідка №3575/01-12 від 19.12.2013 р.).

Особистий вклад здобувача. Наукові положення, розробки, висновки і рекомендації сформульовані дисертантом самостійно. Дисертація є одноосібно виконаною науковою працею. Публікації за темою дослідження у співавторстві відсутні.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні положення і результати дисертаційного дослідження доповідались автором на 7 міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми фінансової системи України» (2013 р., м. Черкаси), «Стан і перспективи розвитку економічних відносин в сучасних умовах господарювання» (2013 р., м. Сімферополь), «Фінансова політика в контексті глобальних перетворень суспільного розвитку» (2012 р., м. Ірпінь), «Фінансова безпека в системі забезпечення національних інтересів: проблеми та перспективи» (2012 р., м. Полтава), «Концепції та механізми сучасних трансформацій на фінансовому ринку» (2012 р., м. Ірпінь), «Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу» (2011 р., м. Київ), «Theory and practice of financial transformations in the conditions of interdependence strengthening of national economics» (2010р., Cologne, Irpin).

Публікації. Основні положення дисертації оприлюднені у 16 наукових працях загальним обсягом 4,9 д.а., з них 7 одноосібних статей у наукових фахових виданнях, стаття у зарубіжному виданні, участь у колективній монографії та матеріалах конференцій.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 289 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 181 сторінці. Дисертація містить 29 таблиць, 3 з яких займають 2 окремі сторінки, 17 рисунків, 7 додатків розміщено на 80 сторінках. Список використаних джерел налічує 234 найменування і розміщений на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, показано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи організації кредитування банками корпоративних позичальників» – розвинуті теоретичні основи надання і споживання банківських кредитних послуг в сегменті корпоративних позичальників, розкрито економічну природу, роль, значення та умови реалізації диверсифікації кредитних послуг банків у корпоративному секторі економіки.

Процеси надання і споживання кредитних послуг банків визначають обоюсторонню узгодженість ринкових позицій між кредитором (банком) та позичальником (клієнтом банку) щодо використання позикового капіталу на умовах платності, повернення, строковості, окупності. Корпоративні

позичальники банку як суб'єкти кредитних відносин уособлюють групу нефінансових і фінансових корпорацій, що користуються банківськими кредитними послугами.

Визначено ієрархічну підпорядкованість термінологічного апарату дослідження в частині фіксації логічної послідовної взаємозалежності понять: фінансові послуги – банківські послуги – кредитні послуги банків – кредитні послуги банків для корпоративних позичальників. Встановлено, що кредитними послугами для корпоративних позичальників є клієнтоорієнтований, ризикозважений і документально унормований комплекс взаємопов'язаних фінансових, організаційних, інформаційних та інших дій (банківських операцій) щодо супроводження цілеспрямованого, – для фінансування потреб позичальників, – переміщення кредитних ресурсів в рамках узгодженого цілісного регламенту обслуговування корпоративних клієнтів.

Диверсифікація кредитних послуг банку забезпечує покращення доступу корпоративних позичальників до фінансових ресурсів. При розширенні інструментарію і можливостей позикового фінансування корпоративного сектора збільшується ємність кредитних ринків, що позитивно впливає на економічний розвиток.

Диверсифікація визначає процес розподілу кредитних ресурсів банку в інтересах множини позичальників в різних ринкових сегментах з використанням різних позикових інструментів, що відображається у розширенні асортименту банківських продуктів та забезпечує зниження індивідуального кредитного ризику розміщення банківських активів. Диверсифікація кредитних послуг банків розглядається як клієнтоорієнтоване розширення банківського сервісу при задоволенні забезпеченого попиту на кредитні ресурси і супроводжується розповсюдженням сфери надання кредитних послуг за рахунок зростання їх кількості та покращення якості.

Ідентифікація дисперсно-дедуктивного характеру диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників дозволила визначити його сутність через варіативність застосування банківських кредитних інструментів і розширення їх продуктового ряду в інтересах клієнта залежно від попиту на кредитні ресурси, платоспроможності позичальника та рівня кредитного ризику. Економічна сутність диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників проявляється у таких її функціях, як стимулююча, захисна, контролююча, управлінська, маркетингова.

На основі узагальнення пропозицій банків при обслуговуванні корпоративних клієнтів, удосконалено класифікацію та стратифікацію видів і підвидів кредитних послуг банків для корпоративних позичальників з виокремленням нової ознаки – «тип позичальника» та фіксацією окремого його виду – «корпоративний». Використання інших класифікаційних ознак (цільове спрямування, рівень та характер забезпечення, метод кредитування, тип позичальника, характеристика позичальника, вид валюти, кількість банків кредиторів, індивідуалізація умов надання) на основі стратифікаційного підходу дали змогу деталізувати продуктовий ряд банківських кредитних

пропозицій та відповідні фінансові інструменти їх реалізації при обслуговуванні корпоративних клієнтів.

Видами диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників є: диверсифікація фінансових інструментів кредитного обслуговування клієнтів; галузева диверсифікація; диверсифікація продуктового ряду кредитних послуг; диверсифікація за рахунок впровадження банківських інновацій і розширення клієнтської бази (табл. 1).

Доведено, що впровадження фінансових інновацій у банках є ключовою умовою диверсифікації кредитних послуг, оскільки розробка нових банківських технологій, інструментів, продуктів сприяє розширенню асортименту кредитних послуг, дозволяє збільшувати кредитний портфель, знижуючи при цьому кредитний ризик.

Таблиця 1

**Види диверсифікації кредитних послуг банків
для корпоративних позичальників***

Вид диверсифікації	Характеристика	Цілі реалізації
диверсифікація фінансових інструментів кредитного обслуговування клієнтів	розширення переліку кредитних інструментів, варіації умов кредитування (строки, вартість, наявність застави, гарантії)	формування стандартних і нових кредитних пропозицій
галузева диверсифікація	пропозиції кредитних послуг підприємствам різних галузей (видів економічної діяльності)	кредитування пов'язаних юридичних осіб, монополістів, фінансово-промислових груп, холдингів, сегментація конкуренції і боротьба за клієнта, переваги кредитування певних галузей і підприємств
диверсифікація продуктового ряду кредитних послуг	збільшення асортименту кредитних послуг, розширення індивідуальних кредитних пропозицій та пакетних послуг	впровадження маркетингових можливостей банків
диверсифікація на основі впровадження банківських інновацій	використання інноваційних (нових) форм кредитних послуг, умов чи технологій їх реалізації	модернізація технологій та інструментів кредитування
диверсифікація на основі розширення клієнтської бази	індивідуалізація кредитних пропозицій, формування кредитного продукту «під потреби» клієнта	сегментація і розширення клієнтської бази за рахунок поєднання різних видів диверсифікації

*Джерело. Розроблено автором

Кількісний вимір диверсифікації кредитних послуг банку для корпоративних позичальників можливий через запропонований показник «глибини диверсифікації», який (в рамках теорії портфельного інвестування) визначається співвідношенням частки конкретного виду (підвиду) наданої кредитної послуги в загальному обсязі кредитування корпоративних клієнтів

протягом визначеного терміну часу.

Глибина диверсифікації кредитних послуг банків (кредитного портфеля) є індивідуальним показником і не може бути універсальним і достатнім для множини портфелів, оскільки фінансовий (і кредитний у т.ч.) менеджмент у банківських установах завжди орієнтований на врахування особливостей обслуговування клієнтів у кожному конкретному випадку.

Диверсифікація кредитних послуг банків можлива за умов:

- розробки і впровадження нових кредитних послуг (розширення продуктового ряду банківських кредитних пропозицій);
- модифікації ринкових особливостей надання/споживання кредитних послуг (вартість, термін, забезпечення, окупність);
- індивідуального підходу до задоволення потреб позичальників;
- диференціації надання кредитних послуг (з врахуванням фінансового стану позичальника, його кредитоспроможності, належністю до тієї чи іншої галузі).

У другому розділі – «Оцінка кредитування банками України корпоративних позичальників» – розкриті особливості кредитування корпоративних позичальників, оцінено кредитні ризики та вплив диверсифікації кредитних послуг на розвиток економіки України.

У сучасних умовах відновлення кредитування і розширення доступу позичальників до банківських ресурсів є однією з найважливіших економічних проблем. Встановлено, що переважна частка корпоративних позичальників банків належить сектору нефінансових корпорацій – 71,79 % на 1.01.2014 р. (рис. 1). Цим зумовлюється його домінантна роль в економіці і необхідність забезпечення банками грошовими ресурсами саме нефінансових корпорацій.

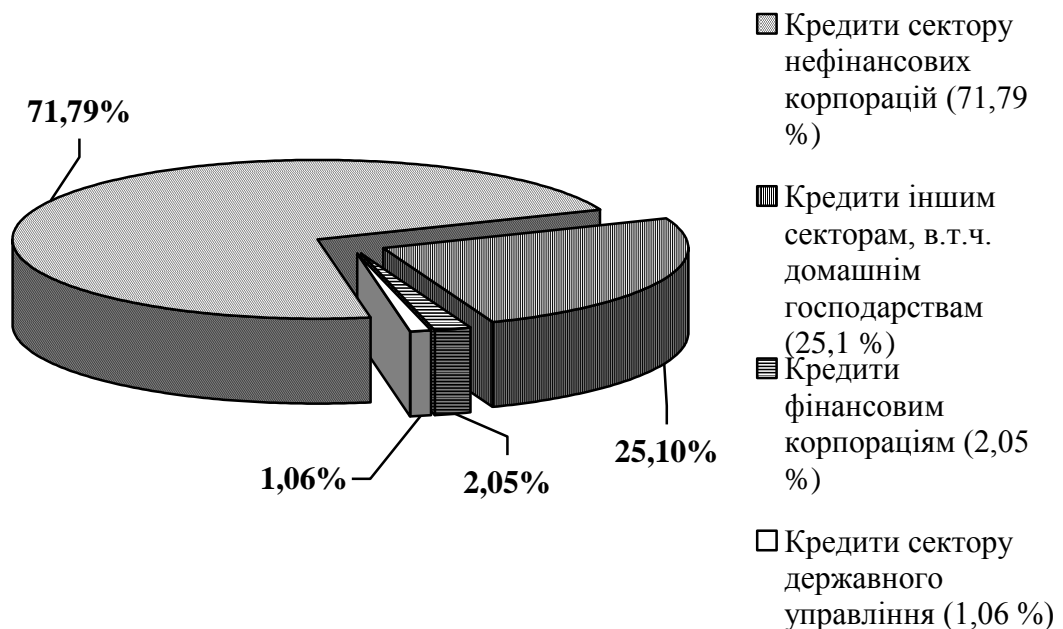

Рис. 1. Структура банківських кредитів за секторами економіки на 01.01.2014 р.*

*Джерело. Складено за даними Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/elbul.htm>.

Визначено суттєву варіативність обсягів наданих кредитних послуг корпоративним позичальникам та їх часток у загальному кредитному портфелі банків за видами економічної діяльності (табл. 2).

Аналіз галузевої диверсифікації кредитних послуг корпоративним позичальникам дозволив встановити нераціональність і збитковість їх кредитування в окремих видах економічної діяльності з огляду на перевищення темпів зростання кредитної заборгованості над темпами зростання кредитів (зокрема, це підприємства-позичальники добувної та переробної промисловості, будівництва).

Таблиця 2

**Кредитні послуги банків, надані корпоративним позичальникам
у розрізі видів економічної діяльності (на 01.01.2014р.)***

Вид економічної діяльності	Обсяги наданих кредитних послуг, млн грн	Частка у загальному кредитному портфелю, %
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибальство	43 534	6,3
Добувна промисловість	17 571	2,5
Переробна промисловість	135 898	19,6
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	29 644	4,3
Будівництво	50 217	7,3
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	268 519	38,8
Діяльність готелів та ресторанів	4 827	0,7
Діяльність транспорту та зв'язку	31 715	4,6
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	103 684	15,0
Освіта	311	0,04
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1 329	0,2
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	4 655	0,7

* Джерело. Складено за даними Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

Виявлені особливості кредитного обслуговування банками корпоративних клієнтів в Україні: мінлива динаміка обсягів кредитування корпоративних

позичальників (рис. 2), переважання короткострокових кредитів на поточні цілі у національній валюті, збереження високих ставок кредитування. Це дозволило визначити можливості поглиблення диверсифікації послуг у банківській діяльності та обґрунтувати напрями сприяння диверсифікації банківських кредитних послуг у корпоративному секторі.

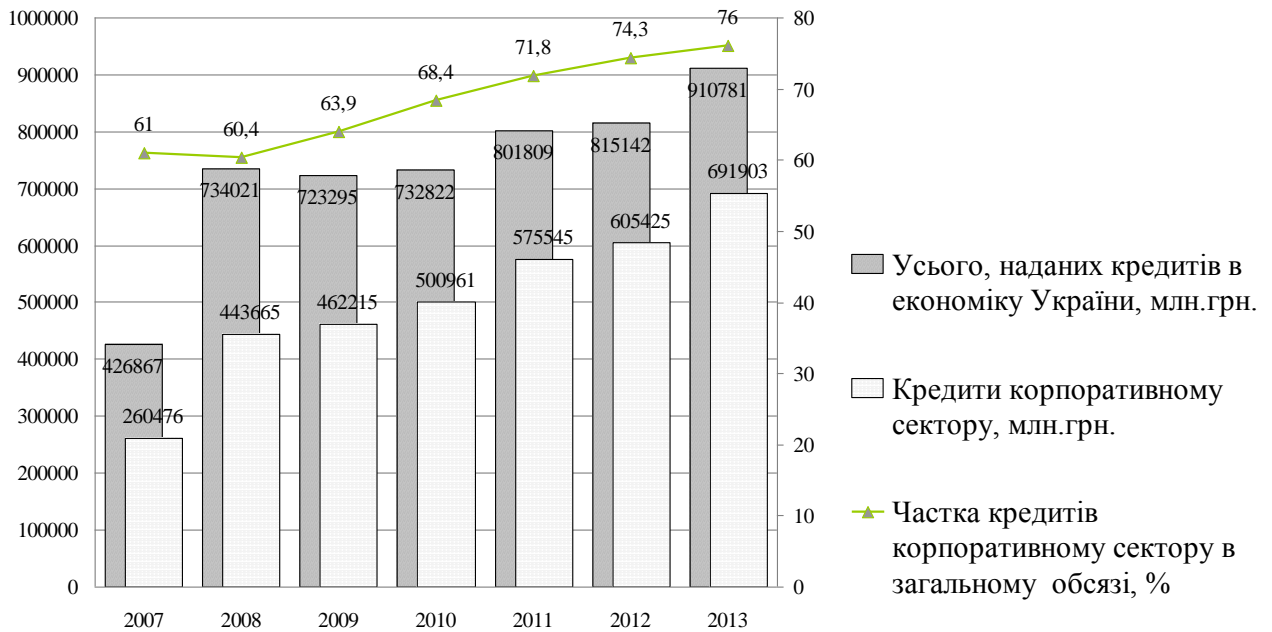

Рис 2. Динаміка кредитів корпоративним позичальникам у 2007–2013 рр.*

* Джерело. Складено за даними Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/elbul.htm>.

В Україні на початку 2014 р. кредитні послуги для корпоративних позичальників надавали 94 із 177 зареєстрованих банків (53,1%), тобто фактично кожен другий банк.

Визначено, що найбільшу частку в обсягах кредитування нефінансових корпорацій займають середньострокові позики строком від 1 до 5 років – 35,8% у 2013 р. (хоча ця частка й зменшилась від 49,2% у 2007 р.). Такі кредити корпоративним позичальникам спрямовуються у поточну діяльність підприємств – в обсягах до і понад 85% від загального обсягу протягом 2007–2013 рр. Це зумовлюється специфікою обороту капіталу у виробничих галузях. Довгострокові кредити банків корпоративному сектору на інвестиційні потреби і відповідні кредитні послуги затребувані порівняно в незначних обсягах (їх частка у 2013 р. – 12,3%).

Високими залишаються ставки кредитування корпоративних позичальників – 13,2% у 2013 р. (найвищими за останні роки такі ставки були у 2009 р. – 18,0%). Це свідчать про недоступність кредитних послуг для багатьох потенційних позичальників та відображає високі ризики кредитування. Кредити у національній валюті у півтора-два рази дорожчі за кредити в іноземній валюті. В Україні спостерігаються різкі диспропорції розподілу кредитних ресурсів галузей економіки серед корпоративних позичальників.

Диверсифікація кредитних послуг передбачає якісне управління кредитними ризиками, встановлення залежності ризику кредитного портфеля від кількості позичальників і наданих кредитних послуг. Ризиковість надання кредитних послуг для банку очевидна з аналізу динаміки часток прострочених кредитів у сукупному кредитному портфелі банків (рис. 3).

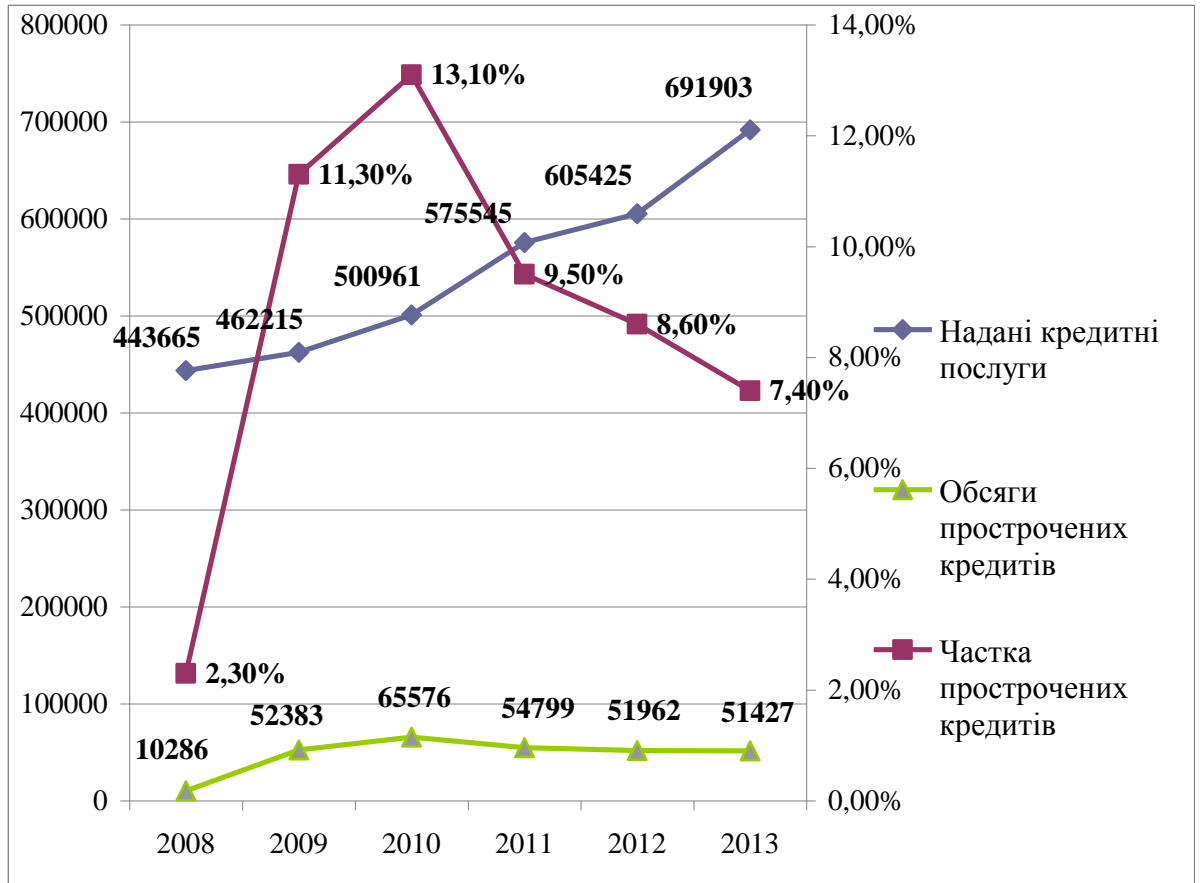

Рис.3. Динаміка простроченої заборгованості корпоративних клієнтів перед банками за надані кредити*

*Джерело. Складено за даними Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Statist/elbul.htm>

Хоча частки прострочених кредитів у корпоративному секторі значно зменшились протягом 2010–2013 рр. (після загрозливого «піку» 2009 р.), але показник 7,4 % простроченої заборгованості у 2013 р. залишається неприйнятним. Високі кредитні ризики банків, що виникають при обслуговуванні корпоративних позичальників, негативно впливають на можливості диверсифікації кредитних послуг, що зменшує пропозицію високоризикових кредитних продуктів.

Доведено, що глибина диверсифікації банківських активів в кредитному портфелі безпосередньо впливає на рівень ризиків в портфельному управлінні та визначає допустимий діапазон кількості активів в портфелі для забезпечення його беззбитковості.

Кредитні послуги корпоративним позичальникам в значній мірі визначають інвестиційні тренди фінансових і товарних ринків. Кредити банків в структурі джерел фінансування інвестицій підприємств за обсягами займають

друге місце, що свідчить про значні їх наявні та потенційні можливості ресурсозабезпечення розвитку економіки.

Можливості диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників значно розширюються зі збільшенням обсягів кредитування в різних видах економічної діяльності, що прослідковується за допомогою співставлення показників кредитування корпоративного сектору із показниками розвитку галузей економіки України. Зростання обсягів кредитування корпоративних позичальників сприяє процесам структурної модернізації економіки України, що підтверджено кореляційним зв'язком між обсягами наданих кредитних послуг та обсягами ВВП. Аналіз засвідчив, що банківська система України не в змозі в повній мірі забезпечити корпоративний сектор необхідними фінансовими ресурсами та каталізувати інвестиційні процеси. Цим обумовлюється необхідність активізації банківського кредитування та підвищення рівня диверсифікації кредитних послуг у корпоративному секторі.

У третьому розділі – «Перспективи диверсифікації кредитних послуг банків у корпоративному секторі економіки України» – обґрунтовано напрями сприяння диверсифікації кредитних послуг банків, здійснені прогностичні розрахунки обсягів надання кредитних послуг банками у короткостроковому періоді, обґрунтовані пропозиції щодо перспектив і напрямів сприяння диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників.

Сприяння диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників відповідно до зазначених напрямів може відбуватися за умов інноваційності банківського менеджменту і розширення інфраструктури ринку кредитних послуг.

Обґрунтовані напрями сприяння диверсифікації кредитних послуг банків: поширення варіативності наборів пакетів кредитних послуг; впровадження нішевих індивідуальних і масових пропозицій; удосконалення банківських технологій реалізації кредитних послуг; використання нестандартних схем обслуговування і погашення кредиту; створення і започаткування діяльності спеціальних фінансових інститутів розвитку; створення гарантійних фондів підтримки кредитування; розробка превентивних механізмів управління кредитним ризиком.

Доведено, що розширити можливості диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників в Україні можливо шляхом вирішення проблеми ресурсного та інфраструктурного забезпечення процесу кредитування. Інститутами інфраструктури ринку кредитних послуг для корпоративних позичальників є безпосередньо банки-кредитори, бюро кредитних історій, консультаційні, страхові та гарантійні установи.

Удосконалено підходи до аналізу диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників у відповідності до періоду (циклу) функціонування економіки. Для оцінки економічних факторів, що визначають значимість впливу окремих факторів на диверсифікацію кредитних послуг банків для корпоративних позичальників і прогнозування динаміки обсягів банківського кредитування, побудовано економетричні моделі, зокрема:

авторегресійну модель ковзного середнього (ARIMA) та авторегресійну модель розподіленого лагу (ADL). Такими факторами стали активність кредитування корпоративного сектору у попередньому періоді та відсоткова ставка. Прогнозні розрахунки підтвердили вплив вартості кредитних ресурсів на диверсифікацію кредитних послуг, а також показали, що найбільший вплив на цей процес мають лагові показники обсягів кредитування.

Прогнози і розрахунки середнього значення сукупних кредитів, наданих депозитними корпораціями (крім Національного банку України) – KRAZR за моделями ARIMA(2.0.1)x(0.1.1) та ADL(3,1) подано в таблиці 3.

Таблиця 3

Порівняння прогнозів та розрахунків середнього значення прогнозу змінної KRAZR за моделями ARIMA(2.0.1)x(0.1.1) та ADL(3,1)*

Модель ARIMA(2,1,2)x(0,1,1)4				Модель ADL(3,1)				Середнє значення прогнозу за двома моделями
Період	Прогно з	Нижній рівень 95,0%	Верхній рівень 95,0%	Період	Прогно з	Нижній рівень 95,0%	Верхній рівень 95,0%	
20	615 800	578 974	652 626	20	594 682	590 994	596 525	605 241
21	627 077	587 684	666 471	21	591 961	588 291	595 625	609 519
22	651 157	611 357	690 957	22	597 543	593 839	601 271	624 350
23	675 191	633 404	716 979	23	601 417	597 689	605 145	638 304
24	690 194	648 188	732 200	24	598 246	594 536	601 956	644 220

*Джерело. Складено і розраховано автором в комплексі економетричних програм EViews.

Перевірка достовірності прогнозу обсягів наданих кредитних послуг (середнє значення за двома моделями) за підсумками 2013 року (період 24,0) дало наступні результати: достовірність становить 93 %. Тобто відхилення прогнозних обсягів реалізованих послуг від реальних показників становить 7 %. Реальні показники виявились дещо вищими, що пояснюється великою кількістю факторів, що впливають на даний процес.

Забезпечення превентивних заходів убезпечення банків при диверсифікації кредитних послуг корпоративним клієнтам можливо шляхом імплементації міжнародних стандартів і норм управління кредитними ризиками, зокрема дотримання рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено нове вирішення важливого наукового завдання – обґрунтування теоретичних і практичних засад диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників та визначення перспектив цього процесу у корпоративному секторі економіки України.

Основні висновки теоретичного і практичного спрямування за результатами дослідження наступні:

1. Банківське кредитування суб'єктів корпоративного сектора економіки України в значній мірі визначає динаміку економічного розвитку, а сукупність

наданих кредитних послуг корпоративним позичальникам становить домінуючу частку загального банківського кредитного портфеля.

Корпоративні клієнти банків – переважно позичальники сектора нефінансових корпорацій, користуються кредитними послугами для задоволення власних економічних потреб і програм розвитку. Економічна природа кредитних послуг банків у корпоративному секторі відображає конкретизацію обороту і споживання позикового капіталу в узгоджених інтересах банків і корпоративних позичальників.

2. Диверсифікація кредитних послуг банків для корпоративних позичальників є необхідною з огляду на можливість розширення кредитного інструментарію банків (продуктового ряду кредитних послуг) та покращення доступу позичальників до необхідних фінансових ресурсів. Диверсифікація кредитних послуг банків є клієнтоорієнтованим розширенням пропозицій кредитних інструментів, що супроводжується розповсюдженням сфери надання кредитних послуг зі зростанням їх кількості та покращення якості. Глибина диверсифікації активів в портфелі безпосередньо впливає на рівень ризиків в портфельному управлінні та визначає допустимий діапазон кількості активів в портфелі для забезпечення його беззбитковості. Кількість активів в портфельному управлінні для стабілізації кредитного портфелю банків варіюється залежно від рівня очікуваних збитків.

3. Диверсифікація кредитних послуг банків для корпоративних позичальників має дисперсно-дедуктивний характер, що проявляється у варіативності застосування банківських кредитних інструментів залежно від трьох взаємопов'язаних факторів: а) клієнтського попиту на кредитні ресурси; б) платоспроможності позичальника; в) рівня кредитного ризику.

Економічна сутність диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників проявляється у таких її функціях, як стимулююча, захисна, контролююча, управлінська та маркетингова функції диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників розкривають її значення у банківській діяльності. Групування видів диверсифікації із зазначенням цілей їх застосування показує можливості розширеного асортименту банківських кредитних послуг.

4. Сучасний стан кредитного обслуговування корпоративних клієнтів банку засвідчив суттєву варіативність обсягів і умов наданих кредитних послуг корпоративним позичальникам та їх часток у загальному кредитному портфелі банків. Особливостями кредитного обслуговування банками корпоративних клієнтів в Україні є: мінлива динаміка обсягів кредитування корпоративних позичальників, переважання короткострокових кредитів на поточні цілі у національній валюті, збереження високих ставок кредитування. Значним є ризику надання кредитних послуг – для банку та їх споживання – для клієнта/корпоративного позичальника. Динаміка частки простроченої заборгованості корпоративного сектору має спадний характер, хоча й залишається значною.

5. Адаптація банківської системи України до міжнародних стандартів та вимог (Базельського комітету із банківського нагляду) є чинником забезпечення від ризиків при розширенні диверсифікації кредитних послуг банків. Збільшення вимог до регулятивного капіталу сприятиме витісненню із банківського сектору України неконкурентоспроможних фінансових установ, а створення додаткових буферів капіталу зменшить ризики банків, пов'язані із кредитуванням корпоративних позичальників.

6. Побудовані економетричні моделі, зокрема модель ARIMA – авторегресійна модель ковзного середнього та модель ADL – авторегресійна модель розподіленого лагу підтвердили значимість впливу факторів активності кредитування корпоративного сектору та відсоткової ставки на диверсифікацію кредитних послуг банків для корпоративних позичальників.

7. Результати економетричного аналізу впливу факторів на диверсифікацію кредитних послуг банків показали, що: а) процентна ставка за кредитами не є ключовим фактором, що визначає обсяги кредитування (змінна процентної ставки за кредитами по окремих галузях є статистично значущою лише вибірково – для кредитування сільського господарства та обробної промисловості; б) процес кредитування корпоративних клієнтів різних ВЕД значною мірою залежить від кредитної політики та ситуації, що склалась у минулому – лагова змінна, що відображає обсяги наданих кредитів у попередніх періодах є статистично значущою в обох моделях; в) обсяги наданих кредитів нефінансовим корпораціям різних ВЕД значною мірою залежать від кредитної активності банківських установ.

8. Напрямами сприяння диверсифікації кредитних послуг банків є: поширення варіативності наборів пакетів кредитних послуг; впровадження нішевих індивідуальних і масових пропозицій; удосконалення банківських технологій реалізації кредитних послуг; використання нестандартних схем обслуговування і погашення кредиту; створення і започаткування діяльності спеціальних фінансових інститутів розвитку; створення гарантійних фондів підтримки кредитування; розробка превентивних механізмів управління кредитним ризиком. Інфраструктура ринку кредитних послуг банків має важливе значення і є важливим фактором їх диверсифікації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

у колективній монографії

1. Вергелюк Ю. Ю. Кредитування корпоративних позичальників та його вплив на структурну модернізацію економіки / Ю. Ю. Вергелюк // Фінансовий механізм структурної модернізації економіки України: монографія / за ред. С. В. Онишко, В. П. Унінець-Ходаківської. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2013. – С. 319–327. (1 д.а.);

у зарубіжних виданнях

2. Vergeliuk Y. Y. Introduction of standards of the Basel Committee as a factor of bank credit services development / Y. Y. Vergeliuk / European applied science. – 2. – 2013. – С. 78–80 (0,4 д.а.);

у фахових наукових виданнях:

3. Вергелюк Ю. Ю. Особливості кредитування банками України корпоративних клієнтів на етапі посткризового відновлення економіки / Ю. Ю. Вергелюк // Збірник наукових праць Львівського національного університету ім. Івана Франка. – 2011. – № 23. – С. 97–101 (0,3 д.а.).

4. Вергелюк Ю. Ю. Банківське кредитування економіки України у посткризовий період [Електронне наукове фахове видання] / Ю. Ю. Вергелюк // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 101–109. (0,4 д.а.).

5. Вергелюк Ю. Ю. Державне регулювання кредитних послуг банків в Україні / Ю. Ю. Вергелюк // Збірник наукових праць ДВНЗ Українська академія банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 34. – С. 107–114 (0,4 д.а.).

6. Вергелюк Ю. Ю. Підходи диверсифікації кредитних послуг банку: теоретичний аспект / Ю. Ю. Вергелюк // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. – 2012. – № 2(14). – С. 177–181 (0,3 д.а.).

7. Вергелюк Ю. Ю. Методи та інструменти управління кредитним ризиком при обслуговуванні корпоративних клієнтів банку / Ю. Ю. Вергелюк // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 1 (16). – С. 195–198 (0,4 д.а.).

8. Вергелюк Ю. Ю. Моделювання факторів диверсифікації кредитних послуг банків / Ю. Ю. Вергелюк // Збірник наукових праць ДВНЗ Українська академія банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 37. – С. 212–220 (0,4 д.а.).

9. Вергелюк Ю. Ю. Вплив глибини диверсифікації кредитних послуг корпоративним клієнтам на кредитний ризик / Ю. Ю. Вергелюк // Збірник наукових праць Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економічного розвитку і торгівлі. – 2013. – № 10. – С. 72–80 (0,4 д.а.);

у матеріалах наукових конференцій

10. Vergeliuk Y. Y. Role of financial-investment resources in stability of financial system / Y. Y. Vergeliuk // Theory and practice of financial transformations in the conditions of interdependence strengthening of national economics: Materials IV International Scientific and Practical Conference 14–18 December 2010. – Cologne-Irpin, 2010. – P. 118–120 (0,2 д.а.).

11. Вергелюк Ю. Ю. Кредитування економіки у посткризовий період як необхідний фактор її відновлення / Ю. Ю. Вергелюк // Фінансова політика в контексті глобальних перетворень суспільного розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 23–24 березня 2011р. – Ірпінь: НУДПСУ, 2011. – С. 35–36 (0,2 д.а.).

12. Вергелюк Ю. Ю. Проблеми та перспективи розвитку ринку кредитних послуг в Україні / Ю. Ю. Вергелюк // Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу: матеріали II міжнародної науково-

практичної конференції 3 листопада 2011 р. – Київ: КНЕУ, 2011р. – С. 83–85 (0,1 д.а.).

13. Вергелюк Ю. Ю. Структура кредитних портфелів комерційних банків як чинник стійкості банківської системи України / Ю. Ю. Вергелюк // Фінансова безпека в системі забезпечення національних інтересів: проблеми та перспективи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції 18–19 квітня 2012 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2012 р. – С. 93–94 (0,1 д.а.).

14. Вергелюк Ю. Ю. Банківське кредитуванні корпоративних клієнтів : ризиковість послуг / Ю. Ю. Вергелюк // Концепції та механізми сучасних трансформацій на фінансовому ринку: матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції 20–21 вересня 2012 р. – Ірпінь: НУДПСУ, 2012 р. – С. 16–17 (0,1 д.а.).

15. Вергелюк Ю. Ю. Банки розвитку як інститути фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку України / Ю. Ю. Вергелюк // Стан і перспективи розвитку економічних відносин в сучасних умовах господарювання: матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 10–20 квітня 2013 р. – Сімферополь: Кримська філія, 2013 р. – С. 175–177 (0,1 д.а.).

16. Вергелюк Ю. Ю. Глибина диверсифікації кредитних послуг банків в Україні/ Ю. Ю. Вергелюк // Актуальні проблеми фінансової системи України: матеріали XI Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених, аспірантів і студентів 17 жовтня 2013 р. – Черкаси: ЧДТУ, 2013 р. – С. 30–31 (0,1 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Вергелюк Ю. Ю. Диверсифікація кредитних послуг банків для корпоративних позичальників. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Національний університет державної податкової служби України – Ірпінь, 2014.

Дисертація присвячена дослідженню диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників. Доведено важливість процесу диверсифікації кредитних послуг для нарощення обсягів кредитування, а також взаємозв'язок рівня диверсифікації кредитних послуг та рівня кредитного ризику.

У роботі визначено види, функції та принципи диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників. Встановлено, що поширення варіативності наборів пакетів кредитних послуг, впровадження нішевих індивідуальних і масових пропозицій, удосконалення банківських технологій реалізації кредитних послуг, використання нестандартних схем обслуговування і погашення кредиту, створення і започаткування діяльності спеціальних фінансових інститутів розвитку, створення гарантійних фондів підтримки кредитування, розробка превентивних механізмів управління кредитним ризиком є основними напрямками сприяння диверсифікації.

Розроблено концептуальні положення щодо необхідності диверсифікації кредитних послуг банків корпоративним клієнтам для покращення управління банківськими активами та розвитку національної банківської системи.

Вищезазначене дозволило розширити методичні підходи дослідження цього процесу, провести оцінку сучасного стану диверсифікації кредитних послуг банків для корпоративних позичальників, окреслити перспективи та шляхи вдосконалення кредитного обслуговування позичальників, а також розробити заходи убезпечення банків при кредитуванні корпоративного сектору.

Ключові слова: диверсифікація, банки, клієнти, кредитування, кредитні послуги, кредитні інструменти, кредитний ризик, корпоративні позичальники, сектор нефінансових корпорацій.

АННОТАЦИЯ

Вергелюк Ю. Ю. Диверсификация кредитных услуг банков для корпоративных заемщиков. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Национальный Университет государственной налоговой службы Украины. – Ирпень, 2014.

Диссертация посвящена обобщению теоретических положений диверсификации кредитных услуг банков для корпоративных заемщиков, а также разработке практических рекомендаций по совершенствованию этого процесса. Определено место и сущность диверсификации кредитных услуг банков для корпоративных заемщиков, как одного из подвидов финансовых услуг, реализуемых банками. Выделенные направления диверсификации кредитных услуг, а также определенные функции диверсификации нашли свое экономическое проявление на микро- и макро- уровнях.

Дополнения и расширения терминологической базы по диверсификации кредитных услуг банков для корпоративных заемщиков позволило систематизировать ключевые термины и определить их подчиненность, в частности установления иерархической последовательности таких понятий: финансовые услуги – банковские услуги – кредитные услуги банков – кредитные услуги банков для корпоративных заемщиков.

Определено, что реализация кредитных услуг корпоративным заемщикам, кроме общих принципов кредитования, должна базироваться еще и на специальных принципах, в частности: индивидуальный подход, комплексный характер обслуживания, качество и ассортимент услуг должны соответствовать требованиям рынка, выделение групп клиентов по отдельным признакам (его отраслевая принадлежность, годовой денежный оборот) для установления соответствующих условий кредитного обслуживания.

Процесс диверсификации кредитных услуг банковского учреждения – комплексный, стратегически ориентированный процесс. Распространение банковских инноваций способствует диверсификации кредитных услуг, в связи с этим можно выделить следующие направления содействия диверсификации:

распространение вариативности наборов пакетов кредитных услуг, внедрение нишевых индивидуальных и массовых предложений, совершенствование банковских технологий реализации кредитных услуг, использование нестандартных схем обслуживания и погашения кредита, создание и начало деятельности специальных финансовых институтов развития, создание гарантийных фондов поддержки кредитования, разработка превентивных механизмов управления кредитным риском.

Анализ кредитования корпоративных заемщиков, проведенный в соответствии с направлениями диверсификации, позволил определить особенности этого процесса в Украине. Нестабильность ресурсной базы банков, в частности преобладание краткосрочных депозитов по требованию, обуславливает резкие разрывы между размерами кредитов корпоративному сектору и депозитам банковской системы. Высокая стоимость кредитных услуг для корпоративного сектора является свидетельством высоких кредитных рисков, показателем чего есть растущая доля просроченных кредитов, предоставленных корпоративному сектору.

Возможности диверсификации зависят от многих факторов, в частности: объема кредитования, стоимости кредитных ресурсов, пропорций распределения кредитов между отраслями, развития банковских инноваций и, конечно, уровня риска. Понятие диверсификации тесно связано с кредитным риском, что обусловило необходимость исследования глубины диверсификации, как особой характеристики кредитных услуг, что соответствует определенным качественным и количественным показателям, отражает их влияние на экономику, устанавливая ориентиры для определения необходимых объемов кредитования. Применение матричного метода идентификации совокупного риска услугам корпоративных заемщиков подчеркнул неравномерность отраслевой диверсификации кредитных услуг.

Предложенные экономико-математические модели, иллюстрирующие влияние факторов диверсификации на состояние экономики Украины, а именно размеры добавленной стоимости подтверждают его существование, а прогнозные показатели свидетельствуют о качестве построенных моделей. Расширение существующей инфраструктуры кредитования корпоративного сектора, внедрение мероприятий страхования банков при реализации кредитных услуг позволит увеличить объемы реализации кредитных услуг для корпоративного сектора, а следовательно – повысит возможности их диверсификации.

Ключевые слова: диверсификация, банки, клиенты, кредитование, кредитные услуги, кредитные инструменты, кредитный риск, корпоративные заемщики, сектор нефинансовых корпораций.

ABSTRACT**Vergelyuk Y. Y. Diversification of loan services of banks to corporate borrowers. –Manuscript.**

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – National University of State Tax Service of Ukraine – Irpen, 2014.

This research focuses on the diversification of loan services of banks to corporate borrowers. The significance of the process of diversification of credit services for the expansion of credit, and the relationship diversification of credit services and credit risk.

The paper defined types, functions and principles of diversification of banks lending services to corporate borrowers. It was established that the spread of variability sets of packets credit services, the introduction of individual niche and mass proposals improving banking technologies implementing credit services, the use of non-standard schemes of service and repay the loan, the creation and launching of special financial development institutions, the creation of guarantee funds lending support, development of preventive mechanisms credit risk management are key areas of promoting diversification.

Conceptual position on the need for diversification of bank credit services to corporate clients to improve the management of bank assets and the development of the national banking system.

The above methodological approaches allowed to expand research process, to assess the current state of diversification of banks lending services to corporate borrowers outline perspectives and ways of improving service credit borrowers, and develop event at securing banks in lending to the corporate sector.

Keywords: diversification, banks, customers, loans, credit services, credit instruments, credit risk, corporate borrowers to non-financial corporations.

Підписано до друку 24.11.2014 року. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк офсетний.

Друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим.

Зам. № ____

Видруковано в Національному університеті державної податкової
служби України

08201, Київська область, м. Ірпінь, вул. К. Маркса, 31